

POSUDEK VEDOUcíHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

AUTOR PRÁCE: Kristýna Zákostelnová

NÁZEV PRÁCE: Feminismus jako politická ideologie: otázka pozitivní diskriminace

OBOR STUDIA: Filozofie a společenské vědy

AUTOR POSUDKU: Mgr. et Mgr. Michal Rigel

SHRnutí A HODNOCENí OBSAHOVÉ STRÁNKY PRÁCE

Ze zadání práce, anotace i úvodu (s. 2, resp. 5 a 8) vyplývá hlavní cíl autorky, jímž je: „shromáždit nejčastěji uváděné argumenty pro a proti pozitivní diskriminaci, kriticky je zhodnotit a vyjádřit vlastní stanovisko, které (z nich) lze považovat za nejpřesvědčivější“ (to vše v kontextu ideologie feminismu, tzn. opatření pozitivní diskriminace dotýkající se žen).

Jakožto vedoucí práce, který na stanovení tématu a ideového záměru aktivně participoval, pochopitelně shledávám cíle práce zajímavými a hned v úvodu oceňuji, že se autorka nespokojila s pouhým popisem a shrnutím problematiky, ale ambiciózně se zavázala ke kritickému zhodnocení a argumentačně podloženému vyjádření vlastního stanoviska. To není u prací předkládaných pro účely zisku bakalářského titulu vždy pravidlem.

Pro naplnění výše zmíněného záměru je práce strukturována do pěti hlavních kapitol s množstvím podkapitol. V první části autorka vymezuje obsah klíčových termínů, se kterými hodlá dále pracovat – jde o *feminismus*, *gender*, *rovnost*, *diskriminaci (přímou a nepřímou)* a *ideologii* (s. 10-17). Každý z těchto pojmů definuje nehodnotícím způsobem, neutrálně a minimalisticky, což je logické s ohledem na to, že třeba feminismus je proud vnitřně velmi pestrý a členitý, tudíž zaměření na jednotlivé ideu a nejnižší společný jmenovatel je efektivním řešením, jak jej popsat na omezeném prostoru. Na druhou stranu má autorčin tradiční a prostorově omezený výklad pojmů nižší přidanou hodnotu, neboť se v něm čtenář nedozví nic novátorského ani zvláště originálního (osobně bych např. přivítal o něco hlubší zastavení na ose pohlaví-gender). Lze říct, že uvedené pojmy už byly popsány mnohokrát a třeba i dovedněji, na druhou stranu zde mají pouze připravit půdu pro případného nezasvěceného čtenáře, přičemž jádro práce se má nacházet až v následujících částech, proto je nakonec možné provedené zpracování považovat za dostatečné.

Další kapitola již pracuje s feminismem jakožto s politickou ideologií a autorka v ní zmiňuje některé základní teze („soukromé je politické“ – s. 18) a dále jí vystavěla na popisu třech vln feminismu. Zpětně se mi zdá, že tato pasáž mohla být o trochu delší a propracovanější – ostatně odkazuje k samotnému názvu práce, a tak by to bylo žádoucí. Čtenář v autorčině verzi nedostává obvykle uváděné informace o osobách (Mary Wollstonecraftová,...) a událostech (shromáždění v Seneca Falls,...), které stály u zrodu. Mluví se zde o hlavních politických cílech feminismu v případě jeho první vlny (volební právo – s. 19), ale už se neartikuluje všechny zásadní politické požadavky dalších dvou vln. Stále je ale možné obhájit tento stav tvrzením, že primárním cílem bylo zhodnotit argumenty pro a proti pozitivní diskriminaci.

Bliže k tomuto cíli čtenáře posouvá kapitola třetí, mapující způsoby a formy diskriminace na základě pohlaví zejm. v oblastech trhu práce (konkrétně zisk pracovní pozice a nerovná odměna). Zde se pracuje se statistickými daty, pomocí nichž se vytváří obraz problému, což je ne vždy úplně šťastné, protože je přece diskutabilní, zda-li je samotný údaj o nízkém zastoupení žen v určité profesi ukazatelem diskriminace (jak by se třeba naopak interpretoval fakt, že v ČR je většina studentů/studentek vysokých škol ženského pohlaví – je to proto, že ženy musí mít vyšší kvalifikaci, aby dosáhly na stejnou pozici jako muž, a proto jsou „nuceny studovat“, nebo je to spíš ukazatel toho, že mají lepší výchozí postavení, když se jim dostává ve větší míře přístupu ke vzdělání (fungujícímu konsekventně coby vstupenka do vyšší sociální třídy, lépe honorované práce atp.?).

Práce poté vrcholí (od s. 29) pojednáním o pozitivní diskriminaci, její definici, historii a konečně prezentací argumentů pro a proti. Pro pozitivní diskriminaci jsou uváděny čtyři argumenty (jeden z nich má v kontextu tématu práce, kterým je pozitivní diskriminace na základě pohlaví, velmi omezenou relevanci, neboť se nazývá „integrace menšin“ – s. 35 – a ženy mezi menšiny řadit nelze; je celkově problematické, jak velká část této pasáže se opírá o diskusi o pozitivní diskriminaci na základě etnicity spíše než pohlaví). Za nejsilnější argument pro politiku pozitivní diskriminace sama autorka považuje „*argument principem kompenzace křivd*“ (s. 32-33). Ani ten ale autorku nepřesvědčuje (označuje jej za „naivní“ – s. 42) a jak vyplývá ze závěru práce, autorka se nakonec k podpoře pozitivní diskriminace spíše nepřiklání.

I když mohlo být prezentování a posuzování jednotlivých argumentů rigoróznější, kvituji autorčinu poctivou snahu o pokud možno objektivní analýzu a potlačení angažovaného psaní a přepjatého „aktivistického“ stylu. Ten je u této problematiky často přítomen, a obávám se, že by jeho aplikace ve výsledku bakalářské práci spíše uškodila (v jiných žánrech samozřejmě má hodnotově zabarvené psaní své místo, to nepopírám). Nemám z textu vůbec pocit, že by se jen selektivně hledaly argumenty pro konkrétní, předem dané a jediné správné závěry a to je dobře.

HODNOCENÍ FORMÁLNÍ STRÁNKY PRÁCE

K tomuto bodu konstatuji, že práce dostala dobrou péči a nejsou v ní k nalezení zásadní nedostatky. Přesto, jak už tomu u textů podobného rozsahu bývá, ani zde není vše dokonalé.

Tak např. u klíčových slov anotace v anglickém jazyce chybí „rovnost“, které je uvedeno u klíčových slov anotace v českém jazyce (s. 5-6). Na s. 10 je omylem odsazen odkaz na poznámku č. 4 dál za větu. V citacích, kde se odkazuje na předchozí zdroj – „tamtéž“ – následuje někdy čárka, jindy tečky, ale i když je tam jen čárka, pokračuje se velkým písmenem.

Pohled do seznamu zdrojů odhaluje další drobné nedostatky: některé názvy knižních zdrojů, z nich se čerpalo, nejsou kurzívou (Politické ideologie od Heywooda – s. 44), ač u většiny ostatních tomu tak je; autoři u jiných položek začínají křestním jménem (Jaroslav Zvěřina – s. 46), zatímco ostatní jsou v opačném gardu a ještě mají příjmení velkými písmeny (VALDROVÁ, Jana); Louis Pojman má rok vydání své práce uvedený v závorce za jménem (s. 45), ačkoliv ostatní jej mají bez závorky na konci citace před ISBN; citovaná „Havelková“ přišla o čárku nad „a“ (s. 44); za překlep považuji i první slova z názvu univerzity „Neofit Rilskjů“ (s. 45); jinde v práci je transkripce zase odlišná („Neofit Rilskiů“, s. 17): obě nicméně pokládám za nesprávné, atp.

Ve všech výše zmíněných případech jde však o drobnosti, nic z toho nečiní sdělení nesrozumitelným a nezabraňuje porozumění textu. Trochu více rušivá je skutečnost, že se čtenář na mnoha místech práce musí potýkat se stylistikou textu, neboť výstavba některých vět je poněkud zvláštní, stejně jako užití některých obrátů, např. – „*mé osobní postavení*“ (s. 41) místo „*mé stanovisko*“ či „*můj postoj*“ („*postavení*“ může zaujmout cvičenec nebo třeba voják), dále „*pokusím se vytyčit ty nejpřesvědčivější a nejracionalnější (argumenty)*“ (s. 8); slovo „*vytyčit*“ by ale mělo jako případné synonymum slovo „*stanovit*“ a lze proto *vytyčovat* „*cíle*“ nebo „*úkoly*“, ovšem zde šlo spíše o „*výběr*“ nebo „*identifikaci*“ argumentů atp. atd.

Horší než nešikovná vyjádření jsou ty formulace, které zamlžují, ba mění význam jako např. „*kritikové také často mluví o tzv. „opačné diskriminaci“, která představuje to, že se do diskriminující (asi spíše do diskriminované? – pozn. autor posudku) skupiny paradoxně dostávají předtím nediskriminovaní lidé*“. Problémy stylistiky jsou poté zvýrazněny, když se spojí s nešikovným překladem anglickojazyčných textů. Dochází nakonec i k tomu, že vyznění věty je opačné, než bylo zamýšleno, nebo než bylo v původním zdroji, viz např. „*je nutné zdůraznit, že i přes všechno, co nám rozmanitost poskytuje, je nedostačující přehodnotit morální podmínky a zacházet tak s každým člověkem naprosto stejně*“ (s. 34), citovaný autor – L. Pojman – totiž obhajuje právě to, abychom s každým člověkem zacházeli stejně.¹ Hodnocení formální stránky práce bych uzavřel optimisticky: styl psaní se samozřejmě dá vypilovat a naučit a spolu s tím, jak člověk čte další a další odborné texty, osvojuje si i tuto disciplínu. Pomohou pochopitelně i vlastní pokusy o tvorbu akademického textu, bakalářská práce často bývá první větší vlašťovkou, a tak je třeba ji i chápat.

HODNOCENÍ PRÁCE SE ZDROJI

Zde shrnuji, že seznam zdrojů obsahuje poměrně velký počet odkazů, přibližně rovnoměrně rozložených mezi českojazyčné a anglickojazyčné. Množství zahraničních proto oceňuji, byť občas se z nich čerpalo jen velmi poskrovnu a seznam zdrojů obsahuje i texty, z nichž lze v práci nalézt jen jednu kratičkou citaci. To je samozřejmě v pořádku, nicméně se nabízí otázka, jestli nešlo některé uvedené zdroje vytěžít ještě lépe a efektivněji.

Přestože lze považovat seznam zdrojů pro tento typ závěrečných prací za zcela dostatečný, i tentokrát se najdou některé texty, které by neměly být složitě dostupné a pro zpracování tématu přínosné, leč nejsou zmíněny. Jde zejm. o *Druhé pohlaví* od Simone de Beauvoirové (třeba k pojednání o genderu), *Poddanství žen* od J. S. Milla (třeba k pojednání o liberálním feminismu či jinde) atd. Je ale pravda, že seznam další doporučené literatury by vždy mohl být nekonečný... Zcela závěrem proto jen noticka, že by nemuselo být od věci, aby se autorka podívala i na knihu od filozofa Davida Benatara *Druhotný sexismus: O genderovém teroru proti mužům*, která by jí mohla napomoci vnímat problematiku prizmatem „*druhé strany*“.

Dotakem k hodnocení autorčiny práce se zdroji je potom upozornění na některé neakademické a jinak diskutabilní zdroje, mj. např. euportal.cz, které mému oku při prvním čtení pracovní

¹ Stejného původu – nepřesným překladem z angličtiny – bude asi i pojem „*sexuální rozmanitost*“, která má vytvářet „*rozmanitost informací a různých perspektiv, které se mohou jevit jako blahodárné*“ (s. 34). Nejsem si jist, co přesně si v tomto kontextu pod souslovím „*sexuální rozmanitost*“ představit, odhaduji, že „*rozmanitost sexuálních identit*“?

verze utekly. Polehčující okolností budiž fakt, že se z výše zmíněného webu jen re-citují a přejímají informace z *The Washington Post* (možná by příště stálo za to dohledat si v takové situaci původní zdroj a pracovat přímo s ním).

OTÁZKY K DISKUSI PŘI OBHAJOBĚ

- 1) Práce se soustředila na hodnocení otázky pozitivní diskriminace ve prospěch *žen*, ale na mnoha místech se dotýká téže otázky i např. u *Afroameričanů*. Ve druhém případě jde o *menšinu*, zatímco ženy do kategorie menšin nepatří. Existuje podle autorky nějaký významný rozdíl v hodnocení legitimacy afirmativních akcí, jež se vykonávají ve prospěch skupin obyvatel, které *jsou* menšinami a těch, které *nejsou*?

VÝSLEDNÉ HODNOCENÍ PRÁCE

Mezi pozitivní stránky patří volba originálního a ve společnosti aktuálně diskutovaného tématu bakalářské práce. Text zabývající se argumenty pro a proti pozitivní diskriminaci měl potenciál zasáhnout do současných diskusí, avšak práce není zpracována tak dokonale, abychom mohli její výstupy hodnotit jako společensky významné vyjádření k problematice. Nicméně svůj přínos třeba pro čtenáře, který by byl neznalý problematiky a měl by zájem se o ní dozvědět základní informace, nepochybně má. Stejně tak jsem přesvědčen o tom, že zpracování tématu mělo nesporný význam pro autorku samotnou – musela nastudovat nemalé množství zdrojů, pokusit se je shrnout a strukturovaně a přehledně prezentovat (navíc k nim připojila své vlastní komentáře a vlastní názor, což je třeba také ocenit). I s ohledem na nesnadné téma proto soudím, že se se svým úkolem autorka vypořádala obstojně.

Jakožto vedoucí potvrzuji, že studentka od začátku svědomitě konzultovala podobu práce a několikrát ji upravovala. Na podobě textu jí záleželo a vložila do toho nemalé úsilí. Myslím, že se to na práci projevilo, byť třeba stále není dokonalá. Navíc vyčítám-li nyní autorce některé aspekty práce, jsem si vědom toho, že jsem coby vedoucí za výslednou podobu spoluzodpovědný a provádím svého druhu jistou „sebekritiku“ (v rámci posudku by mělo zaznít, že jsem i přes poctivé společné promýšlení konceptu, struktury kapitol a dalších náležitostí práce nebyl v rozhodujících závěrečných momentech připomínkování a odevzdávání s ohledem na „rodinné důvody“ ideálním vedoucím).

Práci k obhajobě

Doporučuji

Navrhuji celkové hodnocení

C